

УДК 06
ББК 72
Н 34

Фахове видання ВАК України
з галузі економічних наук (затверджено постановою ВАК за № 1-05/3 від 14.04.2010 р.);
юридичних наук (затверджено постановою ВАК за № 1-05/8 від 22.12.2010 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 8824 від 01.06.2004

Редакційна рада:

В. П. Андрущенко	доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, ректор НПУ імені М. П. Драгоманова (<i>голова Редакційної ради</i>);
А. Т. Авдієвський	Почесний доктор, професор, академік НАПН України;
В. П. Бех	доктор філософських наук, професор;
В. І. Бондар	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
Г. І. Волинка	доктор філософських наук, професор (<i>заступник голови Редакційної ради</i>);
І. І. Дробот	доктор історичних наук, професор;
М. Б. Євтух	доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України;
М. І. Жалдак	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
Л. І. Мацько	доктор філологічних наук, професор, академік НАПН України;
О. С. Падалка	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
В. М. Синьов	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
М. І. Шкіль	доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН України;
М. І. Шут	доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України.

Редакційна колегія:

В. І. Акуленко	доктор юридичних наук, професор;
Б. І. Андрусишин	доктор історичних наук, професор (<i>відповідальний редактор</i>);
В. Д. Бабкін	доктор юридичних наук, професор;
С. О. Біла	доктор наук з державного управління, професор;
З. С. Варналій	доктор економічних наук, професор;
О. П. Гош	доктор економічних наук, професор;
І. С. Каленюк	доктор економічних наук, професор;
Т. Т. Ковальчук	доктор економічних наук, професор;
В. П. Мікулін	доктор юридичних наук, професор;
О. С. Падалка	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України (<i>відповідальний редактор</i>);
Н. М. Пархоменко	доктор юридичних наук, професор;
І. Л. Петрова	доктор економічних наук, професор;
І. Ф. Радіонова	доктор економічних наук, професор;
В. В. Радченко	кандидат економічних наук, доцент (<i>відповідальний редактор</i>);
Ю. С. Шемшученко	доктор юридичних наук, професор, академік НАН України.

Н 34 НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 18.
Економіка і право: зб. наукових праць. – Випуск 11. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – 104 с.

У статтях розглядаються актуальні проблеми наукових досліджень докторантів, аспірантів, викладачів вузів та співробітників наукових установ України з питань економічної теорії та права, політики і практики трансформаційних перетворень в Україні.

©Автори статей, 2010
© Редакційна рада, 2010
© Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ НАУКИ

Грищенко О. П.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ФАЛЬСИФІКАЦІЯ ЗАСОБІВ ВИМІРЮВАННЯ – ЕКОНОМІЧНИЙ ЗЛОЧИН

Фальсифікація засобів вимірювання є економічним злочином, оскільки скоюється шляхом обману, тобто неправомірними діями злочинця з корисливих мотивів та має ознаки економічної злочинності.

Ключові слова: фальсифікація, засоби вимірювання, економічний злочин.

Сучасне кримінальне право актуалізує проблему подальшої розробки теоретичних положень та одержання нових емпіричних результатів щодо положення, що фальсифікація засобів вимірювання є економічним злочином.

Проблемами економічних злочинів успішно займаються: В. Т. Білоус, В. М. Верещак, Є. Дементьєва, І. О. Кашук, І. В. Озерський, Є. Л. Стрельцов, проте окремі їх аспекти залишаються недостатньо вивченими.

Метою статті є обґрунтування положення, що фальсифікація засобів вимірювання є економічним злочином.

Виклад основного матеріалу. Кримінальне законодавство України не містить поняття “економічні злочини” або “злочини у сфері економіки”, але в теорії кримінального права і кримінології проводяться наукові дослідження, пов’язані з розробкою такого поняття, виділенням більшої групи злочинів, які можуть посягати на основні інститути і сфери всього економічного механізму [8, с. 130].

Оскільки кримінальне законодавство та наукова література не містить основних понять та ознак злочинів у сфері економіки – це може стати чинником дезорганізації у даній сфері. Тобто, відсутність визначень даних понять робить неможливим точно визначити зміст і напрямки протидії та профілактики фальсифікації засобів вимірювання.

Вагоме місце у Кримінальному кодексі України займає розділ VII Особливої частини “Злочини у сфері господарської діяльності”, оскільки в ньому достатньо докладно описані негативні процеси, які існують в економічних реформах України, з метою протидії яких потрібне ефективне використання кримінально-правових заходів. У групу економічних злочинів традиційно включають злочини у сфері господарської діяльності [7], яким і є фальсифікація засобів вимірювання.

Як вважає М. Мамардашвілі, економічну злочинність можна розглядати як своєрідну “фіксовану точку інтенсивності”, тобто як явище, зміст якого не виявлений до кінця, не може бути виявлений до кінця, але пізнання якого є важливим стимулом для безперервного пошуку нового змісту [4, с. 32].

На нашу думку, злочини у сфері економіки або економічні злочини – це злочинна

діяльність, що наносить значну шкоду державі, суспільству, окремим громадянам, метою якої є здобуття матеріальних благ шляхом обману, під прикриттям законної економічної діяльності.

Озерський І. В., Кашук І. О. зазначають, що відмінна риса економічних злочинів полягає в тому, що вони скоюються спеціальним суб'єктом – посадовими і матеріально відповідальними особами, а не сторонніми для об'єкта керування людьми, включеними в систему економічних відносин, на які вони зазіхають [5, с. 22-27].

Фальсифікація засобів вимірювання є економічним злочином, тому що основою цього злочину є обман, тобто заволодіння коштами злочинним шляхом. Слід зазначити, що фальсифікація засобів вимірювання є інтелектуальним та економічним злочином, оскільки факт скоєння його важко довести.

Словник юридичних термінів дає визначення поняття обману так: “Обман – подання неправдивих відомостей або навмисне замовчування тих чи інших обставин, повідомлення про які, згідно з чинним законодавством, є обов'язковим” [6, с. 54].

Належну увагу слід приділити ознакам обману, оскільки обман – спосіб скоєння даного злочину:

по-перше, метою обману є омана особи, в результаті якої особа відповідатиме такій бажаній для злочинця поведінці;

по-друге, вплив на потерпілого при обмані можуть здійснювати двома діями:

1) бездіяльності (тобто шляхом мовчання про суттєві недоліки засобів вимірювання);

2) активними діями (тобто підтримка існуючої помилки у засобах вимірювання чи надання неправдивих даних, інформації щодо засобів вимірювання);

по-третє, мотив обману – потреби злочинця.

Також для такого економічного злочину як фальсифікація засобів вимірювання характерним є те, що він завдає збитків як окремим громадянам, так і національній безпеці держави.

Тлумачний словник надає декілька тлумачень поняття “фальсифікація”:

1) підроблення чого-небудь / дії щодо погіршення споживчих властивостей товару чи зменшення його кількості при збереженні найхарактерніших, але незначних для використання за призначенням властивостей / погіршення з корисливою метою якості чого-небудь за збереження зовнішнього вигляду;

2) умисне викривлення або неправильне тлумачення тих чи інших явищ, подій, фактів;

3) підроблена річ, яку видають за справжню; підробка / замінник чого-небудь [9].

Тобто, фальсифіковані засоби вимірювання – це вимірювальні прилади або інструменти, що призначені для вимірювань шляхом роботи механізмів або для здійснення вимірювань вручну, які спотворюють достовірні результати виміру.

Дементьева Є. визначає перелік основних ознак економічної злочинності на підставі аналізу зарубіжної кримінологічної літератури. Вона вважає, що злочини в сфері економічної діяльності: здійснюються в процесі професійної діяльності; здійснюються в межах та під прикриттям законної економічної діяльності; носять корисливий характер; характеризуються триваючим систематичним розвитком; спричиняють шкоду економічним інтересам держави, приватного підприємництва та громадян; вчиняються юридичними та фізичними особами, які діють від імені та в інтересах підприємства [3, с. 19-136].

Згідно цього переліку можна стверджувати, що фальсифікація засобів вимірювання – теж економічний злочин, оскільки в результаті дії фальсифікованих засобів вимірювання спричиняється значна шкода та навіть небезпека для суспільства, держави, окремих громадян. Прикладом наслідку дії фальсифікованих засобів вимірювання може бути: несподіване стихійне лихо, аварія, катастрофа.

Нагальними проблемами такого економічного злочину як фальсифікація засобів вимірювання є:

- незаконне виробництво, виготовлення або перероблення, збут товарів (тобто фальсифікованих вимірювальних приладів чи інструментів);

- прогалини в законодавстві, що дають можливість злочинцям скористатися безкарністю на свою користь, тобто не нести кримінальну відповідальність за злочинні дії, які не вказані в законодавстві, але виступають проти норм моралі;

- у кримінальному законодавстві немає визначення понять, класифікації та видів злочинів, які є економічними;

- значна латентність, оскільки факт скоєння його важко довести;

- необізнаність громадян стосовно своїх прав. Тобто не кожен громадянин знає, що згідно ст. 17 п. 4 Закону України “Про захист прав споживачів”: “Споживач має право на перевірку якості, безпеки, комплектності, міри, ваги та ціни продукції, що придбавається (замовляється), демонстрацію безпечного та правильного її використання. На вимогу споживача продавець (виконавець) зобов’язаний надати йому контрольні-вимірювальні прилади, документи про якість, безпеку, ціну продукції” [1, с. 40];

- недостатня наукова розробка проблем та шляхів вирішення проблеми фальсифікації засобів вимірювання.

Вирішення проблем фальсифікації засобів вимірювання неможливе без виконання відповідних завдань державою, оскільки без них неможливий подальший економічний розвиток держави, підтримання законності, забезпечення та захист незахищених груп населення, підтримка макроекономічної стабільності, забезпечення балансу політичної системи.

Однією з найважливіших і складних проблем сьогодення для суспільства є питання протидії злочинності від фальсифікації засобів вимірювання. У ході аналізу в Україні криміногенної ситуації можемо засвідчити, що такий економічний злочин як фальсифікація засобів вимірювання є досить поширеним і стає на перешкоді соціально-економічним реформам, стабільності, підвищенню рівня добробуту населення, розвитку держави та її національної безпеки.

Для вдосконалення чинного кримінального законодавства пропонуємо звернути увагу на деякі положення:

- 1) необхідно у кримінальному законодавстві узагальнити всі економічні злочини, виокремити їх групи;

- 2) дуже важливого значення на сьогоднішній день набуває підготовка та перекваліфікація працівників правоохоронних органів, яка має на меті визначення нових способів, форм здійснення та профілактика такого економічного злочину як фальсифікація засобів вимірювання;

- 3) важливим аспектом є дотримання охорони порушених прав громадян, тобто їх захист. Згідно ст. 17 п. 5 Закону України “Про захист прав споживачів”: “У разі порушення прав споживача на підприємствах сфери обслуговування продавець

(виробник, виконавець) і працівники цих підприємств несуть відповідальність, встановлену законом" [1, с. 40];

4) необхідною умовою є забезпечення принципу невідворотності покарання. Тобто, в постанові Пленуму Верховного Суду України від 25 квітня 2003 р. за № 3, вказується, що встановлення кримінальної відповідальності є "додатковою гарантією діяльності держави у сфері правового регулювання економічних відносин і захисту конституційних прав осіб, які займаються господарською діяльністю, та засобом стабілізації національної економіки" [8, с. 128-129];

5) потрібно звернути увагу на обставини, що зумовлюють такі злочинні дії як фальсифікація засобів вимірювання, тобто, на нашу думку це незахищеність деяких груп населення, не дуже високий прожитковий мінімум громадян;

6) застосування правозастосовної практики, з метою удосконалення чинного законодавства;

7) необхідно забезпечити суворішу кримінальну відповідальність за економічні злочини, зокрема фальсифікацію засобів вимірювання, які зазіхають на безпеку суспільства.

Слід підкреслити, що в результаті взаємодії і застосування усіх правових, організаційних заходів можливе створення більш дієвих правил поведінки, покарання та кримінальної відповідальності, а також своєчасне виявлення та попередження такого економічного злочину як фальсифікація засобів вимірювання.

На сьогоднішній день дуже важливим аспектом є не стільки удосконалення чинного кримінального законодавства, скільки всебічне правове регулювання такого економічного злочину як фальсифікація засобів вимірювання.

Щоб розробити ефективну схему боротьби зі злочинністю в українському суспільстві, обов'язково потрібно поряд із застосуванням випробуваних методів, шукати нові, нетрадиційні шляхи вирішення проблем, пов'язаних з нейтралізацією та витісненням злочинності з життя нашого суспільства. Тому все більш очевидною є необхідність розробки в Україні єдиної всеохоплюючої концепції боротьби з економічною злочинністю. Лише вольовий політичний підхід дозволить подолати надмірну догматизацію та вульгарну соціологізацію досить складного негативного соціального явища, яким є економічна злочинність. З метою посилення боротьби з економічною злочинністю роблять спроби удосконалення законодавства, але потрібно враховувати, що кримінальному праву властиві й певні протиріччя, які можна розділити на три групи: протиріччя самої соціальної дійсності; протиріччя між соціальною дійсністю і кримінальним правом та протиріччя всередині самого кримінального права [2, с. 3].

Важливим аспектом для держави є проблема протидії злочинності від фальсифікації засобів вимірювання, оскільки цей злочин є економічним, тобто злочинець отримує матеріальні блага в результаті здійснення протиправних дій у сфері господарської діяльності та не одержує майна.

Тобто, головним чинником протидії таким злочинам як фальсифікація засобів вимірювання у сфері господарської діяльності є стабільна економічна система. Це свідчить про те, що без стабільності економічної системи не можливо забезпечити фінансування загальнодержавних потреб, а також досягнути зовнішньої та внутрішньої безпеки держави в цілому.

Жорстке державне втручання неприйнятно позначається на господарських

механізмах. Економісти вважають, що в економічній політиці основними інструментами мають бути не тільки адміністративні заходи (тобто кримінально-правові заборони), а й економічні (економічне прогнозування, фінансово-кредитна політика) та інституційні (наприклад, процес підготовки економічних програм).

Не менш важливою умовою для протидії та попередження фальсифікації засобів вимірювання є реформування чинного законодавства. Такий економічний злочин як фальсифікація засобів вимірювання спричиняє значну шкоду суспільству, а тому протидія та профілактика цього злочину є нагальною на сьогоднішній день, оскільки це є загальнодержавна проблема.

Фальсифікація засобів вимірювання дуже швидко набуває пристосованості злочинців до нових форм та методів підприємницької діяльності. Тобто здійснення кожного нового всебічного дослідження становить не останню роль у протидії та профілактиці даного злочину, оскільки кожне нове дослідження може містити у собі останні тенденції у профілактиці та протидії такого економічного злочину як фальсифікація засобів вимірювання.

Слід зазначити, що для більш дієвого результату боротьби з фальсифікацією засобів вимірювання необхідно враховувати і застосовувати не тільки юридичні знання, кримінально-правові заходи, проте й враховувати та удосконалювати такі блоки наук як: економічний, організаційно-управлінський та правовий, тобто вдосконалення позитивного (регулятивного) законодавства: господарського, цивільного, податкового тощо. Це є необхідною умовою для запобігання фальсифікації засобів вимірювання.

Висновки. Фальсифікація засобів вимірювання є економічним злочином, оскільки посягає на економічну безпеку суспільства. Значною проблемою цього злочину є його латентність. Необхідною умовою для більш дієвої протидії фальсифікації засобів вимірювання є залучення всіх наукових розробок з даної проблематики та міжнародне співробітництво України з іншими державами щодо питань боротьби з економічною злочинністю.

Використані джерела:

1. Закон України "Про захист прав споживачів" / уклад. М. Бойцова. – Х. : Фактор, 2009. – 128 с. – (Серія "Бібліотека законодавства").
2. Білоус В. Т. Координація управління правоохоронними органами України по боротьбі з економічною злочинністю (адміністративно-правовий аспект) / [Т. В. Білоус]. – Ірпінь : Академія державної податкової служби України, 2002. – 449 с.
3. Дементьева Е. Законодательство США и Германии в области борьбы с экономической преступностью (Обзор) // Государство и право. – 1993. – № 3, 4. – С. 19-136.
4. Мамардашвили М. Картезианские размышления. – М: Издательская группа "Прогресс", "Культура", 1993. – С. 32.
5. Озерський І. В., Кацук І. О. Економічна злочинність (поняттєво-правовий та психологічний аналіз) // Економіка. Фінанси. Право. – № 11. – 2004. – С. 22-27.
6. Словничок юридичних термінів : навч. посіб. / Марчук Віталій Петрович. – К. : МАУП, 2003. – 128 с.
7. Стрельцов Е. Л. Экономическая преступность в Украине / предисл. проф. Мартина Финке (Университет Пассау, ФРГ). – Одесса : Бахва, 1997.
8. Стрельцов Е. Л. Кримінальне право України. Особлива частина [Текст]: підручник / Е. Л. Стрельцов. – Х. : ООО "Одісей", 2009. – 496 с.
9. Тлумачний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://www.slovnyk.net>.

Grischenko O. P. Falsification of measuring facilities – economic crime

Falsification of measuring facilities is an economic crime, as he is accomplished by the way of deception, that by the wrong acts of criminal from selfish motives and because falsifications of measuring facilities peculiar signs of economic criminality.

Keywords: falsification, measuring facilities, economic crime.

Грищенко О. П. Фальсификация средств измерения – экономичное преступление

Фальсификация средств измерения является экономическим преступлением, поскольку совершается путем обмана, то есть неправомерными действиями преступника из корыстных побуждений и имеет признаки экономической преступности.

Ключевые слова: фальсификация, средства измерения, экономическое преступление.